EXPRESSIONS OF THE ROMANIAN POSTMODERNISM

Cristina A. Oprean Cornea
PhD Student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract: The postmodernist literary current from 1980, reconfigures the Romanian literature with the Western ones, anticipating and then accompanying through its pluralist philosophy the exit from the communist regime and the transition to the present democracy, and the subsequent literary and cultural models remain to be identified in the programmatic diversity of postmodernity.
Critical perspectives emerged in the nineties, especially proclamations of the end of postmodernism, seeing the same triumphant pleasure. The first important debate on this issue in Romania took place in 1986, with the occasion of the emergence of a special number of "Critical notebooks" dedicated to postmodernism. During this period there was an exposition of the evolution of the word postmodernism and its derivatives that began to circulate in the Romanian cultural press before 1986.

Keywords: interpretation; conscience; generation; postmodernism; progress.

Curentul literar postmodern de la 1980, repune în concordanță literatura română cu cele occidentale, anticipând și apoi însoțind prin filozofia sa pluralistă ieșirea de sub regimul comunist și trecerea la democrația actuală, iar modelele literare și culturale subsecvente rămân de identificat în diversitatea programatică a postmodernității"[1].

În rândurile care urmează este prezentat spaţiul literar în context românesc, un scurt istoric al circumstanțelor postmodernismului în critica românească de specialitate, precum și dezbaterile generate de apariția termenului pe teritoriul țării noastre. Deși postmodernismul nu face obiectul acestei lucrări, realizăm că „orice încercare de circumscriere a unui fenomen rămâne incompletă fără disocierea nu numai de precedent, ci și de ceea ce a urmat"[2].

Anii nouăzeci au adus mai multe perspective critice și mai ales proclamații ale sfârșitului postmodernismului, vădind aceeași plăcere triumfătoare. Cea dintâi importantă dezbatere pe această temă în România a avut loc în anul 1986, cu prilejul apariţiei unui număr special al „Caietelor critice" dedicat postmodernismului. O expunere a evoluţiei „cuvântului postmodernism și derivatelor sale care au început să aibă circulație în presa culturală românească"[3] înainte de 1986 a fost realizată de Ion Bogdan Lefter în câteva articole incluse în

[1] Ion Bogdan Lefter, *Recapitularea modernității. Pentru o nouă istorie a literaturii române*, Pitești, Editura Paralela 45, 2000, p. 195.
[2] Maria-Ana Tupan, *Discursul modernist*, București, Editura Cartea Românească, 2000, p. 25-26.
[3] Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii" culturale*, Ediția a II-a, adăugită, Pitești, Editura Paralela 45, 2002, p. 18.

volumul *Postmodernism. Din dosarul unei "bătălii" culturale*,precum şi în antologia lui Gheorghe Crăciun, *Competiţia continuă. Generaţia '80 în texte teoretice* .

Se cuvine să adăugăm că şi Magda Cârneci a redactat un articol în care a abordat această tematică, publicat iniţial în revista „România literară", cu titlul *Despre postmodernism în Europa de Est* şi reluat sub diferite titluri în diverse publicaţii. Magda Cârneci observă cu subtilitate o situaţie interesantă şi anume aceea a nuanţei ideologice a termenului în ţările estice. Acesta pare un punct de vedere cu largi perspective de analiză, dar care nu face obiectul lucrării de faţă.

Postmodernismul ne învaţă că toate practicile culturale au un subtext ideologic care determină condiţiile posibilităţii reale pentru ca ele să produc semnificaţii. Luând în considerare confuzia şi aerul vag asociate cu termenul însuşi, postmodernismul este „un fenomen contradictoriu care uzează şi abuzează, instalează şi apoi subminează înseşi conceptele pe care le ia în discuţie (...) postmodernismul nu poate fi folosit pur şi simplu ca sinonim pentru contemporaneitate şi nici nu descrie un femomen cultural cu adevărat internaţional, întrucât el este, în primul rând, european şi american"[4].

Cea dintâi întrebuinţare a termenului de postmodernism pe teritoriul ţării noastre este aceea a lui Andrei Brezeanu, într-un articol din 1974 despre scriitorii postmodernişti americani *Post-modernii americani - o traiectorie spre viitor*[5]. Se notifică faptul că acest articol este publicat într-o vreme în care discuţia despre postmodernism tocmai începuse să ia amploare în Statele Unite. Nu este încă vorba despre un postmodernism românesc, dar Andrei Brezeanu are meritul de a scoate în evidenţă o nouă realitate a literaturii americane, care, în scurt timp, va lua o amploare internaţională, depăşind chiar sfera literaturii.

Termenul de postmodernism reapare şase ani mai târziu într-o prefaţă *Poemul ca gest* a traducătorului Ştefan Stoenescu la un volum de poeme din Frank O'Hara. Stoenescu realizează şi o schemă tipologică a postmodernismului prin raportare la modernism: „Poetul post-modernist coboară din nou în stradă, gest prin care asumă existenţa în nume propriu, renunţând la armura impersonalităţii. Poemul devine consemnare a însuşi actului prin care existenţa se circumstaziază în poem. Distincţia faţă de modernism este clară: nu avem a face cu cerebrala reflexivitate a actului creator"[6]. După cum scrie Ion Bogdan Lefter, acelaşi Ştefan Stonescu este cel care, în 1983, cu ocazia Colocviilor de critică ale revistei „Transilvania" din Sibiu, realizează o sinteză a dezbaterii asupra postmodernismului în spaţiul cultural american.

Foarte importante sunt contribuţiile „primului scriitor optzecist care a folosit termenul postmodernism"[7], Alexandru Muşina. În 1982, într-un articol din „Astra" (*Poezia - o şansă...*), conceptul evidenţiază o realitate a noii poezii româneşti, opusă modelului „ascetic" modernist. Muşina reliefează două direcţii ale acestei noi atitudini poetice româneşti: „o reacţie de sincronizare (nu din spirit de imitaţie, cum insinuează veşnicii conservatori, ci din necesitatea de a exprima o anume sensibilitate şi o viziune specifică şi ca rezultat al evoluţiei poeziei române

[4] Linda Hutcheon, *Poetica postmodernismului*, Bucureşti, Editura Univers, 2002, p. 17.
[5] Andrei Brezeanu, *Post-modernii americani- o traiectorie spre viitor*, în „Secolul 20", nr. 8 (163), 1974, p. 8.
[6] Ştefan Stoenescu, *Poemul ca gest, apud* Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii" culturale*, p. 5.
[7] George Bădărău, *Postmodernismul românesc*, Iaşi, Editura Institutului European, 2007, p. 11.

postbelice) cu această deschidere poetică”[8]. Mușina revine asupra ideii de postmodernism într-o masă rotundă pe tema poeziei de azi: „poeţii generaţiei mele au deplasat centrul de greutate al discursului de pe imaginar şi limbaj, pe existenţa omului obişnuit, pe problemele lui, ale noastre, de zi cu zi. Aici găsesc că există originalitate reală. Nu mai avem de-a face cu poezia modernă aşa cum o defineşte Hugo Friedrich, ci cu o poezie post-modernistă. O ruptură importantă, cred”[9]. Discuţia continuă într-un articol din 1985, autorul relevând tendinţa ludică şi „directeţea complexă a poeziei postmoderne”[10].

Dintre criticii literari recunoscuți, cel care uzitează termenul de postmodernism este Nicolae Manolescu. Într-un articol din 1983 intitulat *Postmodernismul poetic*, Manolescu vorbeşte despre poezia de după 1960 al cărei spirit principal nu este inovator, ci continuator. Manolescu crează o clasificare a poeziei româneşti, dar se pot observa mai multe imprecizii teoretice. Postmodernismul este încadrat împreună cu avangardele într-o categorie a poeziei moderne (deşi modernă este considerată şi poezia simbolistă), iar ceva mai departe postmodernismul este definit prin opoziţie cu modernismul. Criticul revine ulterior adăugând că „termenii înşişi ar trebui revizuiţi”[11]. După cum remarcă Ion Bogdan Lefter, Nicolae Manolescu a mai folosit apoi termenul în câteva cronici.

La rândul său Mircea Cărtărescu apreciază că postmodernismul răspunde la o anchetă despre literatura tinerilor în 1985. Cărtărescu admitea că postmodernismul reprezintă o posibilitate de regenerare a poeziei şi distingea între caracteristicile postmodernismului *textualismul, biografismul* şi *sincronia stilistică*. Tot în 1985, Mihai Dinu Gheorghiu se referă la postmodernism într-un articol din „Convorbiri literare” (*Modernismul la post*). Este analizat cu acest prilej cazul lui Umberto Eco cu referiri la *Numele trandafirului*.

O serie de imprecizii conceptuale pot fi observate în articole semnate de Cristian Livescu (*Post-modernismul textual, Spaţiul povestirii, Nichita Stănescu – post-modernul*). Livescu utilizează ca sinonim al postmodernismului textual formula de *trans-modernism textualist*. De asemenea, Nichita Stănescu este considerat „cel mai important poet post-modern de până acum în literatura noastră”[12], după ce într-un articol anterior îl clasificase drept modernist.

O atitudine mai clară şi mult mai documentată pare să aibă Monica Spiridon care a realizat o traducere a unui eseu al lui Malcolm Bradbury. Ea definea postmodernismul ca pe „subiectul numărul unu în cultura timpului nostru”[13]. Autoarea a făcut, de asemenea, o prezentare generală a dezbaterilor teoretice cu privire la postmodernism, cu un mare număr de referinţe internaţionale.

---

[8] Alexandru Mușina, *Poezia- o şansă...*, *apud* Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale*, p. 24.
[9] Alexandru Mușina, *Poezia- o şansă...*, *apud* Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale*, p. 24.
[10] Alexandru Mușina, *Şase „teze” şi o „addenda”*, *apud* Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale*, p. 8-9.
[11] Nicolae Manolescu, *O uşă întredeschisă (Teme 6)*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1986, p. 108.
[12] Cristian Livescu, *Nichita Stănescu – post-modernul, apud* Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale*, p. 28.
[13] Monica Spiridon, *Modernisme şi postmodernisme...*, *apud* Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale*, p.28.

Ion Bogdan Lefter îl aminteşte şi pe Eugen Simion în contextul dezbaterilor despre postmodernism, criticul aplicând termenul în caracterizarea poeziei lui Leonid Dimov. Un alt critic (Radu G. Ţeposu) folosea postmodernismul referindu-se la Marin Sorescu. La rândul său Mircea Martin aprecia în *Singura critică* faptul că „poezia vârstei postmoderne: o poezie care vine din cultură, o poezie a poeziei, a atitudinii ludice, ironice nu o dată, şi mai puţin a reveriei şi a dezlănţuirilor metaforice. Aluziile cotidiene şi implicaţiile politice abundă în cuprinsul ei”[14]. Raportându-se la postmodernism, Mircea Iorgulescu îl consideră drept „cel mai recent passe-partout terminologic”[15], iar Livius Ciocârlie îl prezintă ca „demonetizat înainte de a se fi lămurit”[16].

S-au evidenţiat prin cele prezentate până acum dificultăţile pe care le-a cunoscut receptarea conceptului în spaţiul românesc, înaintea dezbaterilor din „Caiete critice”. Termenul de postmodernism nu era încă destul de bine clarificat şi încetăţenit la noi, de unde şi impreciziile în definirea şi utilizarea sa.

După cum s-a precizat deja, un rol definitoriu în evoluţia postmodernismului românesc l-au avut dezbaterile din amplul număr dedicat acestuia în revista „Caiete critice”, nr. 1-2/1986. Personalităţi de prim rang ale culturii române au prezentat articole în diverse domenii şi au fost acum traduse în premieră câteva texte fundamentale, aparţinând lui John Barth, Gerald Graff, Jean-François Lyotard, Ihab Hassan şi Guy Scarpetta.

Articolele publicate acolo au rămas un punct de referinţă în critica românească de specialitate. Vom realiza, în continuare, o trecere în revistă a unora dintre ele, încercând să degajăm principalele opinii vehiculate în epocă despre conceptul de postmodernism. În articolul *Fişe pentru analiza unui concept* al lui Ion Bogdan Lefter, în care tânărul autor de atunci încerca să facă o analiză a întrebuinţărilor termenului, se relevă impreciziile şi confuziile care au existat la începuturile circulaţiei postmodernismului în spaţiul românesc.

Un articol interesant a publicat în acel număr al „Caietelor critice” Ioan Buduca (*Undă sau corpuscul*). Autorul consideră că înainte de orice, postmodernismul „este un postulat: să presupunem că există *ceva* care s-ar putea numi postmodernism”[17]. Principiul postmodernismului este considerat a fi unul holografic, iar modelul literar analizat este Borges (pe urmele lui John Barth în *The Literature of Replanishment*). Se ridică problema definirii conceptului, iar autorul se întreabă când vom putea şti într-adevăr ce este postmodernismul. Termenul este definit ca un răspuns al nevoii umane de „o epistemă a spiritului, poate chiar a uneia de tipul undă şi corpuscul”[18].

---

[14] Mircea Martin, *Singura critică*, *apud* Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale*, p. 29.

[15] Mircea Iorgulescu, *Autoportret liric*,*apud* Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale*, p. 29.

[16] Livius Ciocârlie, *Critica de artă ca „introducere la un mod de a fi”*, apud Ion Bogdan Lefter, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale*, p. 29.

[17] Ioan Buduca, *Undă sau corpuscul*, *apud* Gheorghe Crăciun, *Competiţia continuă (Generaţia ’80 în texte teoretice)*, Editura Paralela 45, Piteşti, 1999, p. 395.

[18] *Ibidem*, p. 399.

O atitudine sceptică expune Mircea Mihăieş care, în articolul intitulat *Mai-mult-ca-modernismul*, consideră postmodernismul „un termen ambiguu, greu de ştiut când, unde şi cum trebuie folosit. La o primă vedere el nu este decât unul din nenumăratele *–ism*-e care alcătuiesc, în felul lor, de bine, de rău o insolită istorie a gândirii teoretice a acestui secol”[19]. Autorul crede că dificultăţile în definirea postmodernismului provin din imprecizia termenului de modernism, care acoperă o arie foarte vastă de definire. Înainte de a oferi o definiţie a postmodernismului, Mircea Mihăieş încearcă să răspundă întrebării „*Ce este modernismul?*” Autorul nu îşi propune să ofere concluzii, ci să creeze premise pentru o cercetare ulterioară.

În articolul *Poezie şi psihic (teze despre modernismul şi postmodernismul poeziei)*, Călin Vlasie pune faţă în faţă poezia modernistă şi poezia postmodernistă, pe aceasta din urmă considerând-o drept „momentul actual al poeziei (...) începutul unui viitor obligat să-şi redefinească psihologia, concepţia şi structura”[20]. Poezia ar fi un fel de „psiheism” capabil să realizeze o corespondenţă între disponibilităţile formale şi conţinutul psihologic adecvat noului umanism.

Criticul Radu G. Ţeposu propune, pentru definirea postmodernismului, formula de „romantism întors”. El vede în postmodernism tendiţa unei concilieri între romantism (cu ideea acestuia de totalitate) şi modernism (caracterizat de fragmentarism, transcendenţă goală, individualism). Estetismul modernist ar fi astfel grefat pe un fond spiritual împrumutat de la romantici. Autorul remarcă înclinaţia recuperatoare a postmodernismului, eclectismul şi vocaţia întemeietoare a textului[21]. Prin expunerea articolelor din numărul amintit al „Caietelor critice” se poate aprecia faptul că analiza a relevat opinii pro şi contra, unele imprecizii, dar şi unele propuneri pentru definirea conceptului.

Dezbaterile în jurul termenului de postmodernism au continuat şi după 1986, acestea nefiind încheiate nici până acum, deşi sunt voci care apreciază că discuțiile cu pricina ar fi luat sfârşit la începutul anilor 1990. Referințele critice în domeniu sunt în continuă creştere, o dovadă a faptului că discuţia a rămas deschisă. Există opinii care „proclamă actualmente existenţa post-postmodernismului”[22].

După apariţia numărului special din „Caiete critice” dedicat postmodernismului, numeroase alte reviste au continuat discuţia, nu însă la aceleaşi proporţii, simţindu-se nevoia unor clarificări şi completări. Un sugestiv exemplu este cazul lui Ştefan Borbely în articolul *Postmodernismul – un model (cultural) oportun?*, publicat în 1987. Autorul face o trecere în revistă a conceptului pe plan internaţional, amintind nume ca Gerald Graff, Walter Benjamin, Herbert Marcuse, Ihab Hassan. Dintre români sunt amintiți Andrei Pleşu, Eugen Simion, Monica Spiridon, Ştefan Stoenescu. De asemenea, sunt menţionate trăsături ale postmodernismului

[19] Mircea Mihăieş,*Mai-mult-ca-modernismul*, *apud* Gheorghe Crăciun, *Competiţia continuă (Generaţia ’80 în texte teoretice)*, p. 415.
[20] Călin Vlasie, *Poezie şi psihic (teze despre modernismul şi postmodernismul poeziei)*, *apud* Gheorghe Crăciun, *Competiţia continuă (Generaţia ’80 în texte teoretice),* p. 194.
[21] Radu G. Ţeposu, *Un romantism întors*, *apud* Gheorghe Crăciun, *Competiţia continuă (Generaţia ’80 în texte teoretice)*, p. 409-414.
[22] Mihaela Constantinescu, *Post/postmodernismul. Cultura divertismentului*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001, p. 18.

precum „întoarcerea autorului, pluriperspectiva, o alunecare spre psihologie în detrimentul raţiunii, pluralismul tolerant, democratismul concesiv, eclectismul”[23].

Remarcăm atitudinea lui Alexandru Muşina în articolul *Postmodernismul, o frumoasă poveste*, publicat în 1988, deşi este scris în 1986. Tonul folosit este unul ironic. Scriitorul critică graba românească de a folosi un termen precum acela de postmodernism fără o anumită fundamentare. În acea perioadă traducerile textelor fundamentale ale autorilor occidentali în domeniu erau inexistente, cu excepţia unor fragmente apărute sporadic prin reviste. Muşina consideră injuste categorizările realizate cu ajutorul acestui termen de către critici precum Nicolae Manolescu, Eugen Simion sau Radu G. Ţeposu. Autorul nu este de acord cu afirmaţiile că „toată poezia contemporană ar fi postmodernistă (Nicolae Manolescu), iar Marin Sorescu este un autor postmodern (Radu G. Ţeposu) sau cu lectura postmodernă a lui Leonid Dimov (Eugen Simion)”[24].

Dezbaterile pe tema postmodernismului au continuat şi după 1989. S-au tradus opere fundamentale din autori precum Jean-François Lyotard, Gianni Vattimo, Francis Fukuyama, Linda Hutcheon şi alţii. Articole sonore au fost publicate într-un număr al revistei „Euresis” dedicat postmodernismului în cultura română[25]. Dintre autorii români care au investigat fenomenul postmodernist amintim pe Liviu Petrescu (*Poetica postmodernismului*), Mircea Cărtărescu (*Postmodernismul românesc*), Magda Cârneci (*Arta anilor ’80. Texte despre postmodernism*), Ion Bogdan Lefter (*Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale*), Gheorghe Perian (*Scriitori români postmoderni*), Dan Eugen Raţiu (*Disputa modernism - postmodernism*), Adrian Dinu Rachieru (*Elitism şi postmodernism. Postmodernismul românesc şi circulaţia elitelor*), Mihaela Ursa (*Optzecismul şi promisiunile postmodernismului*) şi lista ar putea continua.

Ne adresăm întrebarea în ce măsură postmodernismul continuă să rămână o trăsătură definitorie pentru cultura de azi, referindu-ne, în special, la domeniul literar, unde cunoaştem cea mai largă circulaţie). Într-un articol publicat în anul 2001, în revista „Euphorion”, Cornel Moraru arunca o privire retrospectivă asupra prozei româneşti din deceniul trecut şi remarca „acelaşi mozaic de tendinţe postmoderne”[26].

Postmodernismul zilelor noastre este unul lipsit de încărcătura ideologic-subversivă a anilor 1980. El a devenit un termen destul de răspândit în jargonul publicistic, un fel de „chapeau” sub care intră realităţi diverse şi în acelaşi timp un punct al doritei noastre „alinieri” la standardele occidentale, dar care „a intrat într-un oarecare declin pe la mijlocul anilor ’80”[27].

BIBLIOGRAPHY

[23] Ştefan Borbely, *Postmodernismul – un model cultural oportun?, apud* Gheorghe Crăciun, *Competiţia continuă (Generaţia ’80 în texte teoretice)*, p. 389-392.
[24] Alexandru Muşina, *Postmodernismul, o frumoasă poveste*, *apud* Gheorghe Crăciun, *Competiţia continuă (Generaţia ’80 în texte teoretice)*, p. 428.
[25] vezi „Euresis, cahiers roumains d’etudes litteraires”, *Le postmodernisme dans la culture roumaine*, nr. 1-2/1995.
[26] Cornel Moraru, *Recuperări în proza ultimului deceniu*, în „Euphorion”, nr. 1-2/2001, p. 4.
[27] Mihaela Anghel Irimia, *Dialoguri postmoderne,* Bucureşti,Editura Fundaţiei Culturale Române, 1999, p. 326.

Anghel Irimia, Mihaela, Dialoguri postmoderne, Bucureşti, Editura Fundației Culturale Române, 1999.
Brezeanu, Andrei, Post-modernii americani- o traiectorie spre viitor, în „Secolul 20", nr. 8 (163), 1974.
Bădărău, George, Postmodernismul românesc, Iaşi, Editura Institutului European, 2007.
Cărtărescu, Mircea, Postmodernismul românesc, postfață de Paul Cornea, București, Editura Humanitas, 1999.
Ciocârlie, Livius, Critica de artă ca "introducere la un mod de a fi", în "România literară", nr. 41/1986.
Constantinescu, Mihaela, Post/postmodernismul. Cultura divertismentului, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001.
Crăciun, Gheorghe Competiţia continuă (Generaţia '80 în texte teoretice), Editura Paralela 45, Piteşti, 1999.
Iorgulescu, Mircea, Autoportret liric, în "România literară", nr. 37/ 1986.
Hutcheon, Linda, Poetica postmodernismului, București, Editura Univers, 2002.
Lefter, Ion Bogdan, Recapitularea modernității. Pentru o nouă istorie a literaturii române, Pitești, Editura Paralela 45, 2000.
Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii" culturale, Ediția a II-a, adăugită, Pitești, Editura Paralela 45, 2002.
Livescu, Cristian, Nichita Stănescu – post-modernul, în „Ateneu", nr. 3/ 1986.
Manolescu, Nicolae, O uşă întredeschisă (Teme 6), Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1986.
Martin, Mircea, Singura critică, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1986.
Muşina, Alexandru, Poezia- o şansă..., în „Astra", nr. 1/1982.
Muşina, Alexandru, Unde se află poezia?, Târgu-Mureş, Editura Arhipelag, 1996.
Puia Dumitrescu, Daniel, O istorie a cenaclului de luni, București, Editura Cartea Românească, 2015.
Spiridon, Monica, Modernisme şi postmodernisme..., în „România literară", nr. 47/1985.
Simion, Eugen Scriitori români de azi, IV, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1989.
Stoenescu, Ştefan, Poemul ca gest, prefaţă la Frank O'Hara, Meditaţii în imponderabil, Bucureşti, Editura Univers, 1980.
Tupan, Maria-Ana Discursul modernist, București, Editura Cartea Românească, 2000.
Țeposu, Radu G., Istoria tragică și grotescă a întunecatului deceniu literar nouă, Bucureşti, Editura Eminescu, 1993.
Ursa, Mihaela Optzecismul şi promisiunile postmodernismului, Piteşti, Editura Paralela 45, 1999.